

Stručni rad

PEDAGOŠKO ISTRAŽIVANJE – AUTOBIOGRAFSKA METODA

Simona Lobnik

OŠ Rada Robiča Limbuš, Slovenija

Sažetak

Istraživanje samog sebe kroz refleksiju omogućuje učitelju profesionalni rast. Stvaranje osobnog životnog puta (npr. rijeke života) potiče kritičko razmišljanje o vlastitoj praksi. Učiteljeva autobiografija također je usmjerena na vrednovanje i istraživanje sebe kao učenika i, naravno, kasnije kao učitelja. Kronološki zapis vašeg životnog puta može otkriti nedosljednosti u profesionalnom razvoju. Kroz ovaj pogled, učitelj može rasti osobno, profesionalno i društveno.

Ključne riječi: profesionalni razvoj, refleksija, rijeka života, pogled u budućnost

1. Uvod

Riječ biografija dolazi iz grčkog jezika i znači životopis. U upotrebi je i izraz životne priče. Najčešće pojedinac govori o svom životu. Biografija je skup činjenica, postignuća, opisanih sjećanja i lekcija naučenih iz iskustva. Ovisno o tome tko piše životnu priču, razlikujemo:

- autobiografiju – pišemo je sami, ona je na neki način završena cjelina, presjek je vremena, osobna ispovijest o prošlom životu,
- biografiju – pišu je drugi ljudi nakon pripovijedanja.

Kao metoda obrazovanja pojavljuju se sljedeći pojmovi: životna priča, (life story, life narrative), životna povijest (life history), životni ciklus (life cycle), biografska metoda (biography method), autobiografija (autobiography), obrazovna biografija (educational biography) [6].

2. BIOGRAFSKA METODA

Metoda obrazovne biografije znači učenje iz iskustva. Učenje jedni od drugih. Ovom metodom prepoznajemo sebe i druge, svoje načine učenja i naše osobne strategije učenja. Otvaraju nam se novi aspekti, nove mogućnosti i novi pogledi na naše uspješne i manje uspješne strategije. Utječe na osobni rast i razvoj, prepoznavanje vlastitih motiva za učenje, poboljšanje planiranja vlastitog obrazovanja i povećanje samopouzdanja u odabiru odgovarajućih metoda i tehnika učenja. Istraživanje je usmjereno na manje dijelove u području obrazovanja. Odnose se na manje skupine ili pojedinca [6].

Klasična definicija biografije kao znanstvenog pristupa razlikuje tri osnovna elementa:

- biografija prikazuje pripovjedačevo sociokulturno okruženje,
- pokazuje individualnu perspektivu,
- uključuje vremensku dimenziju koja povezuje pojedinca i društveno okruženje[4].

2.1 Značajke biografskog istraživanja

a) Empirijske karakteristike:

istraživač mora pronaći osobu (učitelja) koja je najprikladnija za istraživanje i koja zadovoljava ciljeve istraživanja. Učitelj mora dobrovoljno pristupiti istraživanju. Istraživač mora voditi računa o tome da su granice između sugovornikove i grupne pripadnosti zamagljene, pa nastaju razlike između interpretacije objektivnih podataka i stvaranja subjektivnih značenja. Interakcija društvenih utjecaja na subjekt sastavni je dio biografskog istraživanja (obitelj, socio-ekonomski čimbenici, okolnosti). Srž biografske analize je odluka o tome koje su karakteristike bitne za društveni i individualni identitet [4].

b) Kreativni duh (imagination):

interpretacija tekstova i rezultata u kvalitativnom istraživanju najviše oduzima vrijeme. Istraživač mora ovladati sposobnošću suosjećanja s tekstem, takozvanim „kreativnim duhom“, koji omogućuje istraživaču da identificira ključne momente u tekstu, da ih poveže sa životom subjekta. No, ne smije si dopustiti slobodu da to tumači – nalazi biografskih istraživanja su imaginarne konstrukcije, ali ne i fikcija [5].

c) Pripovijedanje (narrative):

sposobnost povezivanja s pričom omogućuje razumijevanje života pojedinca kroz vrijeme. Za istraživanje biografskom metodom nisu dovoljne empirijske posebnosti i „kreativni duh“. Priče ili opisi koji čine identitet pojedinca čine nečije iskustvo razumljivim. Analiza priče tako omogućuje povezivanje individualnog života i društvenog konteksta [5].

d) Kombinirano istraživanje:

mješovita ili kombinirana empirijska istraživanja također su sve češća u slovenskoj književnosti. To je mješovita metoda istraživanja (mixed methods research). Kvantitativni i kvalitativni istraživački postupci isprepleteni su i komplementarni, te nadilaze samo jednu vrstu pedagoškog istraživanja [5].

e) Autobiografija kao metoda proučavanja stručnog usavršavanja učitelja: u pedagoškom području povijest života usmjerena je na pojedinog pedagoškog radnika - učitelja, ravnatelja... Zanimaju je pedagoški radnik, njegov rad i rezultati rada te povezanost s okolinom - društvenom, političkom i kulturnom. Obično je namijenjena izvanrednim pedagoškim radnicima ili onima s alternativnim stavovima. Njihove osobne teorije i radnje mogu predstavljati "dobru praksu", strategije rješavanja problema... Tako "traže glas" onih koji često žele ostati u pozadini. Namijenjena je javnosti, ali znači i osobno promišljanje o profesionalnom životu pojedinca [1].

2.2 Nedostaci

Unatoč dobrim karakteristikama istaknimo još nekoliko nedostataka:

- velika količina informacija, koje mogu biti nejasne i izvan teme,
- zahtijeva puno vremena za prikupljanje i obradu podataka,
- zahtjevna analiza podataka,
- nešto se može namjerno ili nenamjerno zaboraviti - to se djelomično može riješiti povjerenjem među suradnicima,
- potrebno je odabrati ono što je napisano prema cilju istraživanja,
- ako se ograničimo na službene dokumente, životna povijest može postati nezanimljiva,
- može biti vrlo ograničena u smislu pomagala za prikupljanje podataka (samo jedna osoba), ili se može kreirati samo na temelju izravnih podataka - dokumenata i sl.,
- je dugotrajan proces koji od nas zahtijeva prikupljanje dodatnih podataka koje istraživač možda nema,
- interakcija između sudionika utječe na podatke i njihovu interpretaciju [1].

Autobiografije nikada nisu dovršene. Dok god čovjek živi, on se nadopunjuje i mijenja. Iz biografija i životnih priča ljudi su crpili iskustva drugih kako bi učili od sebe [6].

3. ZNAČENJE PROFESIONALNE AUTOBIOGRAFIJE

Razvila se iz uvjerenja da je za razumijevanje pedagoškog rada neophodno poznavati pedagoškog radnika kao osobu. Njome obavještavamo druge o svojim postignućima i stavovima. Stoga su nam potrebne više analitičkih i sustavnih studija o pedagoškom djelatniku [1].

Pripovijest je proces kojim učitelji, pripovijedajući događaje iz prošlosti, (uzročno) povezuju ono što je o događajima poznato s onim što je „skriveno“, što misle o događajima i kako ih tumače. Povezuju naizgled nepovezane događaje u smislenu cjelinu, pokušavajući povezati prošlost sa sadašnjošću i pogledom u budućnost. To im pomaže da se rekonstruiraju kao učitelji. Spoznajni, emocionalni i moralni aspekti učiteljeva znanja neraskidivo su povezani i isprepleteni u priči [7].

Refleksija je važan čimbenik u profesionalnom razvoju učitelja. U ovom slučaju radi se o procesu iskustvenog učenja na temelju vlastitog profesionalnog puta. Moramo biti svjesni da je povijest života uvijek povezana s pojedincem, njegovim iskustvom i njegovim izražajnim sposobnostima [2]. Pišući životnu povijest, pojedinac postaje svjestan puta (događanja) kojim je prošao u svojoj profesiji ili u obavljanju određenih funkcija [3].

Također nudi:

- samoučenje - refleksiju pojedinca o njegovom osobnom i profesionalnom razvoju,
- učenje od istraživača,
- podučavanje drugih koji se upoznaju s tim,
- učenje jedni od drugih.

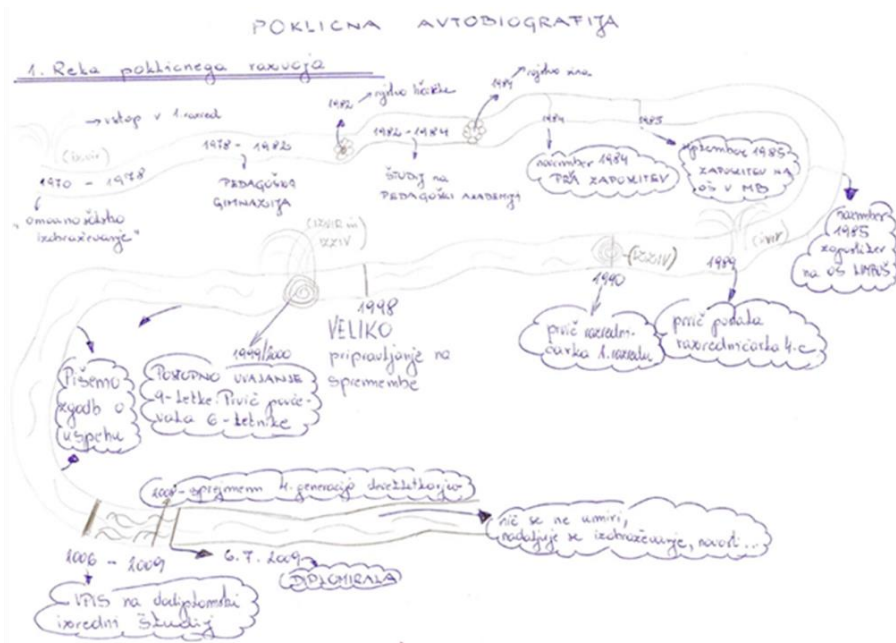
Imena u istraživanju mogu biti izmišljena, jer neki ne žele biti izloženi ili se boje kritike. Uključivanje većeg broja ljudi u istraživanje pruža nekoliko različitih perspektiva. Istraživanje može pokazati samo određeni aspekt profesionalne karijere, ili može biti holističan i ispreplesti profesionalnu i osobnu komponentu [1]. Pripovijesti o priči o njihovim životima predstavljaju temeljnu metodu osobnog i društvenog rasta učitelja. Kada učitelj piše i priča svoju priču kronološkim redom, on također može otkriti nedosljednosti u svom profesionalnom razvoju i dovesti ih u skladniji odnos [7].

3.1 Rijeka profesionalnog života

Ideju o životu često ilustriramo rijekom - rijekom života koja teče iz prošlosti u budućnost (Slika 1, 2). Metoda istraživanja *Rijeka profesionalnog života* koristi se za ilustraciju vanjskih i unutarnjih događaja i promjena na njihovom putu profesionalnog razvoja [9].



Slika 1. Tinina rijeka profesionalnog razvoja.



Slika 2. Evina rijeka profesionalnog razvoja.

Proučavajući njegovu biografiju, učitelj zauzima poziciju „drugoga“; on svoju praksu promatra iz druge perspektive. Središnja značajka kritičke refleksije je pokušaj da se stvari sagledaju iz različitih perspektiva. Učitelj može promatrati svoju praksu, a time i uvjerenja na kojima se ona temelji kroz:

- autobiografiju sebe kao učenika i sebe kao učitelja,
- viđenje svojih učenika,
- iskustvo kolega [8].

Istraživanje svoje biografije često je prvi korak na putu kritičkog razmišljanja o vlastitoj praksi. Kroz osobno, kritičko promišljanje učitelj postaje svjestan pretpostavki i intuitivnih zaključaka koji vode njegov rad. Kada ih je svjestan, može kroz dijalog sa učenicima, kolegama i stručnom literaturom provjeriti njihovu valjanost i ispravnost. Ispituje se kako učenici percipiraju njegove namjere, a pozivanje kolege da promatra njegovu aktivnost otkriva one aspekte prakse koji bi inače ostali skriveni. Čitanje stručno - teorijske literature učitelju omogućuje razumijevanje svog iskustva.

Način na koji je autobiografija napisana ovisi o sposobnosti osobe koja je piše – o iskustvu koje osoba već ima i njezinoj sposobnosti da se izrazi. Opasnost u pisanju autobiografija prije svega je u tome što pisanje i pripovijedanje mogu postati samo osobna ispovijest kojom se osoba olakšava. U biografskoj metodi emocije su glavna pokretačka snaga.

4. Zaključak

Pripovijedanje o osobnom životu omogućuje pojedincu da raste. Kroz refleksiju, pripovjedač omogućuje učitelju stvaranje novih značenja i bolje organiziranje vlastitog znanja o učenju i poučavanju. To dovodi do promjena u njegovoj praksi učenja, osobnom i profesionalnom razvoju.

U biografskoj priči, dakle, učiteljevo znanje dolazi do izražaja u spoznajnoj, emocionalnoj i moralnoj dimenziji. Emocije su glavna pokretačka snaga, svojevrсни katalizator razvoja učitelja. Osmišljavanje životnih putova tijekom vremena pomaže učitelju da shvati dotadašnje nepovezane događaje.

Pišući profesionalnu autobiografiju, vraćamo se na početak razmišljanja o tome "Što ću biti kad narastem?". Sjetimo se zašto smo uopće započeli ovo putovanje. Koji su čimbenici utjecali na naše odluke. Tako putujemo u našu prošlost, zaustavljamo se u sadašnjosti i razmišljamo o budućnosti. Na taj način dobivamo pregled onoga što smo već iskusili i postigli u svojoj karijeri. Ujedno nam pokazuje i mogućnosti profesionalnog razvoja u budućnosti.

Profesionalni razvoj dio je cjeloživotnog učenja, jer predstavlja priliku za opstanak osobe u današnjem svijetu koji se brzo i neprestano mijenja.

5. Popis literature

- [1.] Cencič, M. (2004b). Poklicno učenje razrednih učiteljev - sestavni del vseživljenjskega učenja. *Sodobna pedagogika* 55, (posebna izdaja).
- [2.] Ivanuš Grmek, M. in Lepičnik Vodopivec, J.(2008). Professional development of elementary school teachers. *Pedagogy and the knowledge Society*, Zagreb 2008: Edited by M. Cindrovič, V. Domovič: Učiteljski fakultet Sveučilište u Zagrebu, str. 113-121.
- [3.] Ivanuš Grmek, M. Primer življenjske zgodovine in izkušnje. Dostopno na: <https://solazaravnatelj.si/ISBN/961-6637-01-0.pdf> (17. 12. 2021)
- [4.] Javornik Krečič, M. (2006). Učiteljev profesionalni razvoj in njegov pomen za pouk v osnovni šoli in gimnaziji. Doktorska disertacija, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- [5.] Javornik Krečič, M. (2007). Proučevanje učiteljevega profesionalnega razvoja z metodo poklicne (avto) biografije. Dostopno na: http://www.pedagoska-obzorja.si/revija/Vsebina/PDF/DSPO_2007_22_1.pdf (19. 12. 2021)
- [6.] Mijoč, N. (2003). Biografska metoda v izobraževanju odraslih. *Pedagoško andragoški dnevi*.
- [7.] Marentič Požarnik, B. (1993). Akcijsko raziskovanje - spodbujanje učiteljevega razmišljanja in profesionalne rasti. *Sodobna pedagogika*, 44 (7 - 8), str. 347-359
- [8.] Rupnik Vec, T. (2005). Didaktična prenova - priložnost za vsestranski profesionalni razvoj učitelja?. *Vzgoja in izobraževanje* 36, št. 4-5, str. 5-11.
- [9.] Vogrinc, J., Valenčič Zuljan, M. (2007). Učiteljevo raziskovanje – najodličnejša pot v procesu učiteljevega didaktičnega inoviranja. *Vzgoja in izobraževanje* 38, str. 4 - 11.